

Sezona 2017/2018

BEOGRADSKA FILHARMONIJA

Ciklus: Vatra

Dirigent: **Mihail Jurovski** / Conductor: **Michail Jurowski**

Solista: **Narek Haknazarjan**, violončelo / **Narek Hakhnazaryan**,
violoncello

**Akademski Hor *Collegium Musicum* / Academic Choir *Collegium
Musicum***

Petak, 15. decembar 2017. godine
Zadužbina Ilije M. Kolarca u 20 časova

www.bgf.rs

Program:

Robert Šuman

Faust uvertira, WoO 3

Robert Schumann

Faust overture, WoO 3

Trajanje: oko 9 min.

Robert Šuman

Koncert za violončelo i orkestar u a-molu, op. 129

Robert Schumann

Concerto for Violoncello and orchestra in A Minor, Op. 129

Nicht zu schnell

Langsam

Sehr lebhaft

Trajanje: oko 26 min.

Franc List

Dante simfonija, S 109

Franz Liszt

Dante Symphony, S 109

Pakao

Čistilište

Trajanje: oko 52 min.

Koncertmajstor: Tijana Milošević

Concertmaster: Tijana Milošević

U pismu iz 1830. godine **Robert Šuman** (1810–1856) je istakao da *prirodno prozračan plamen uvek daje najviše toplote i svetlosti. Kada bih mogao da prožmem svoje talente za muziku i poeziju, svetlost bi gorela još prozračnije*. Godine 1844. odlučio je da *prožme* svoj muzički izraz sa Geteovom interpretacijom čuvene legende o Faustu, koji zarad sticanja tajanstvenih znanja prodaje dušu đavolu. S obzirom na to da Šuman nije želeo narativni tok u svom delu, prvobitnu misao o pisanju opere zamenila je ideja o omuzikaljenju pojedinih segmenata iz *Fausta*. Zbog *fragmentarnosti* Šumanovih *Prizora iz Geteovog „Fausta“*, čuveni filozof Teodor Adorno je delo okarakterisao kao *komad u komadima*, a danas se ovaj oratorijum smatra najznačajnijim delom kompozitorovog kasnog (muzičko-scenskog) opusa. Prema predlogu Franca Lista, koji je dirigovao delimično završene *Prizore* na godišnjicu Geteovog rođenja (1849), Šuman je komponovao orkestarsku uvertiru (poznatu kao **Faust uvertira**). On je 1851. godine pisao da *taj zadatak smatra najtežim od svih*, budući da su *elementi koje treba da uključi u nju mnogobrojni i ogromni*. Međutim, bio je uveren u neophodnost uvertire, koja treba da pripremi različita raspoloženja scena i daruje zaokruženost oratorijumu. Uvertiru, odnosno, poslednji završeni segment *Prizora* Šuman je komponovao tek 1853. godine. Iako ovaj *simfonijski preludijum* atmosferom evocira prizore koji slede, ne postoje direktne tematske reference. Uvertira je *karakterna slika* Fausta – tmurni uvod prikazuje ga uronulog u svoje misli, a siloviti *alegro* predočava njegova traganja za sopstvenim idealima i istinom; tek pojedini momenti lirizma sugerišu prisustvo tragičnog Margaretinog lika.

Koncert za violončelo i orkestar, Šuman je napisao u *rajnskom periodu*, tokom boravka u Diseldorfu kao muzički direktor. Za samo dve nedelje, u oktobru 1850. godine napravio je skice i orkestrirao *jedno od najboljih dela koje možemo čuti – uzvišenu muziku od početka do kraja*, prema rečima violončeliste Pabla Kasalsa. Stvaralačko nadahnuće bilo je stimulirano entuzijazmom usled preseljenja, koji je ubrzo prerastao u razočaranje i duševno rastrojstvo. Tokom 1854. godine, kada su halucinacije sve više uzimale maha, Šuman je prerađivao pojedine segmente koncerta u nadi da će muzika utišati *demonske glasove*. Revidiranu verziju dela kompozitor je poslao izdavaču šest dana pre pokušaja samoubistva utapanjem u reku Rajnu.

Koncert predočava *dijaloge* koji su ostvareni na nekoliko nivoa. Najpre se uočava kompozitorov umetnički *dijalog* sa konvencionalnom formom koncerta – tri stava izvode se bez pauze, jer je tadašnja praksa aplaudiranja između stavova narušavala jedinstvo koncerta. Ono je omogućeno i pojavom motoa (početna tri akorda), kao i *Klarinog motiva* (interval kvinte) na dramaturški bitnim punktovima. Iskustvo komponovanja solo pesama otkriva se u lirskom tematizmu i retoričnosti solističke deonice. Često kritikovana orkestracija takođe postavlja ovo delo – prvobitno naslovljeno kao *koncertni komad za violončelo uz orkestarsku pratnju* – u prostor između kamernog i orkestarskog žanra. Autor pretpostavlja interakciju soliste i orkestra, na primer, u *kantileni* solo i violončela u orkestru tokom drugog stava i u solističkoj kadenci koju prati orkestar. Kamernost se prepoznaje i u iskazivanju intimnih ekspresija stvaraoaca, odnosno, u *dijalogu* Florestanove nemirne energičnosti koja protkiva prvi i finalni stav i Euzebijusove introvertne poetičnosti u središnjem stavu.

Kada bi govorio o književnim delima koja su imala izuzetan značaj za njegovu stvaralačku poetiku, **Franc List** (1811–1886) je izdvojao Geteovog *Fausta* i *Božanstvenu komediju* Dantea Aligijerija. U programskim simfonijama **Dante** i **Faust**, na kojima je kompozitor radio istovremeno, prepoznaje se majstorstvo tvorca simfonijske poeme, budući da se ova dela mogu razumeti kao *ciklusi simfonijskih poema objedinjeni jedinstvenom idejom*. Godine 1847. List je skicirao osnovne tematske materijale *Dante simfonije*, a rad na delu je završio u godini Šumanove smrti (1856). *Vizionarska ideja* da se simfonija prema Danteovoj *Božanstvenoj komediji* izvede uz posebne zvučne i svetlosne efekte nije ostvarena, kao ni zamisao da delo napiše u tri stava: *Pakao*, *Čistilište* i *Raj*. Finalna dvostavačna koncepcija izrasla je iz razgovora sa Rihardom Vagnerom, koji je smatrao da *nijedan kompozitor ne može muzikom adekvatno da predstavi blaženstvo raja, već samo njegov odraz*. U prvom stavu *Dante simfonije*, prolazak kroz vrata i krugove pakla i poniranje u tamu bezdana ilustrovani su muzičkim iskazima vatre, besa prokletih i buke kroz *užasavajuće* i *haotične* vihore zvuka, (hromatski) silazni pokret, dominaciju intervala koji je poznat kao *đavo u muzici*, limenih duvačkih i dubokih gudačkih instrumenata. Kratku ljubavnu epizodu Paola i Frančeske da Rimini prekida *blasfemični podrugljivi smeh pakla*. *Čistilište*, u kome se iskupljuju gresi nakon smrti, donosi spokojniju atmosferu centralnom *lamentozo* fugom i apoteozom na tekst Magnificat – iz daljine, hor anđela podražava sjaj božanske svetlosti.

Marija Tomić*

Sledeći koncert Beogradske filharmonije je u petak, **22. decembra 2017. godine** u okviru ciklusa **Vazduh**, u Zadužbini Ilije M. Kolarca, sa početkom u 20 časova.

Dirigent: **Gabrijel Felc**

Solisti: **Radovan Vlatković** i **Nikola Ćirić**, horne

V. A. Mocart: Koncert za hornu i orkestar K 447

A. Rozeti: Koncert za dve horne i orkestar

A. Brukner: Simfonija br. 9

Poštovani pretplatnici, obavestavamo vas da će pred početak svakog koncerta Beogradske filharmonije, u 19:30 časova, u Muzičkoj galeriji Kolarca, muzikolog Maja Čolović-Vasić držati uvodno predavanje o delima koja su na programu te večeri.

Poštovani posetioci, molimo vas da isključite mobilne telefone i obavestavamo vas da je za vreme koncerata Beogradske filharmonije strogo zabranjeno fotografisanje i korišćenje uređaja za video ili audio snimanje. Želimo vam prijatno veče.

Dear visitors, please turn off your mobile phones; you are also kindly reminded that taking photographs and the use of video and audio recording devices is strictly forbidden during the concerts of the Belgrade Philharmonic. We wish you a nice evening.

*U sezoni 2016-17, Beogradska filharmonija pruža priliku odabranim mladim muzikolozima da pisanjem programskih komentara obogate svoju stručnu praksu.

Rođen u Moskvi 1945. godine, **Mihail Jurovski** je sin kompozitora Vladimira Jurovskog i unuk dirigenta Davida Bloka. Njegovi sinovi Vladimir i Dmitrij takođe su međunarodno priznati dirigenti. Mihail Jurovski je odrastao u krugu svetski poznatih umetnika bivšeg Sovjetskog Saveza, kao što su Ojstrah, Rostropovič, Kogan, Gilels i Hačaturjan. Dmitrij Šostakovič je bio blizak porodični prijatelj, te su oni ne samo često razgovarali, već i zajedno svirali klavirska dela za četiri ruke. Ovakva iskustva imala su ogroman uticaj na mladog muzičara i, stoga, nije slučajnost što se Mihail Jurovski danas smatra jednim od najboljih interpretatora Šostakovičevih dela. Godine

2012, Mihail Jurovski je dobio treću Međunarodnu nagradu *Šostakovič* koju dodeljuje Fondacija *Šostakovič* iz Goriša.

Mihail Jurovski je obrazovanje stekao na Moskovskom konzervatorijumu, gde je studirao dirigovanje kod profesora Lea Ginzburga, a teoriju muzike kod Alekseja Kandinskog. Tokom studija, asistirao je Genadiju Roždestvenskom u Nacionalnom simfonijskom orkestru Radiotelevizije Moskve. Dok je još bio državljanin Rusije, dirigovao je u Muzičkom teatru *Stanislavski* i Nemirovič-Dančenko u Moskvi, a tokom svojih poslednjih godina u Sovjetskom Savezu često je dirigovao u Boljšoj teatru. Od 1978. godine, Mihail Jurovski je bio redovan gostujući dirigent u Komičnoj operi u Berlinu, a 1989. sa porodicom napušta SSSR prihvativši stalni angažman u Zemper operi u Drezdenu. U ostale funkcije koje je obavljao spadaju: generalni muzički direktor i glavni dirigent Filharmonije severozapadne Nemačke, šef-dirigent Opere u Lajpcigu, šef-dirigent Orkestra Zapadnonemačke radiotelevizije u Kelnu, glavni dirigent Nemačke opere iz Berlina, glavni gostujući dirigent Simfonijskog orkestra Radio Berlina.

Kao gostujući dirigent, Mihail Jurovski je predvodio Tonkinstler orkestar iz Donje Austrije, Gevandhaus orkestar iz Lajpciga, Drezdensku filharmoniju, Državnu kapelu iz Drezdena, Filharmoniju iz Osla, Bergensku filharmoniju, Kraljevsku kapelu iz Kopenhagena, Simfonijski orkestar *Kuće muzike* iz Porta i Simfonijski orkestar Sao Paula. Od 1995. veoma blisko saraduje sa simfonijskim orkestrima iz Stavangera i Norčepinga, gde diriguje svake sezone. Pored toga, nastupa i kao glavni gostujući dirigent Filharmonije *Janaček* iz Ostrave i Simfonije *Juventus* iz Varšave.

Tokom poslednjih nekoliko sezona nastupao je sa Londonskom, Varšavskom i Sanktpeterburškom filharmonijom, kao i Državnim simfonijskim orkestrom iz Moskve (Orkestar *Svetlanov*). Takođe, dirigovao je Državnom kapelom iz Drezdena na Međunarodnom festivalu *Šostakovič* u Gorišu, Simfonijskim orkestrom Galicije, Libečkom i Drezdenskom filharmonijom, *Tonkinstler* orkestrom iz Donje Austrije, Orkestrom Norveške opere i Filharmonijom Monte Karla. Od operских i baletskih nastupa u sezoni 2015/16. beležimo povratak u Boljšoj teatar sa operama *Ognjeni anđeo*, *Pikova dama*, *Evgenije Onjegin* u Operskoj kući iz Malmea, kao i obnovljenu postavku čuvene opere *Romeo i Julija* sa Ciriškom operom i nastupe u milanskoj Skali gde je dirigovao *Pepeljugu* i *Labudovo jezero*. U sezoni 2016/17, diriguje *Ognjenog anđela* sa Državnom operom iz Minhena i *Labudovo jezero* u milanskoj Skali, kao i koncerte sa Beogradskom filharmonijom, Simfonijskim orkestrom *Kuće muzike* iz Porta, Nacionalnim orkestrom iz Bordoa, Kraljevskom kapelom iz Kopenhagena, Londonskom filharmonijom, Filharmonijom *Janaček* iz Ostrave i Simfonijom *Juventus* iz Varšave.

Pored koncerata prikazanih na televiziji i radijskih snimaka u Štutgartu, Kelnu, Drezdenu, Oslu, Norčepingu, Hanoveru i Berlinu, Jurovski je snimao nastupe sa Simfonijskim orkestrom Radio Berlina, Nemačkim simfonijskim orkestrom iz Berlina, Orkestrom Romanske Švajcarske i dirigovao brojna izvođenja zabeležena na kompakt diskovima, poput filmske muzike, Šostakovičeve opere *Kockar*, kompletnih Šostakovičevih vokalno-simfonijskih dela, opere *Božićno veče* Rimskog-Korsakova, kao i orkestarskih dela Čajkovskog, Prokofjeva, Majerbera, Lehara, Kalmana, Nikolaja, Rangstrema, Petersen-Bergera, Griga, Svensena, Kančelija i drugih.

Godine 1992. i 1996, Jurovski je dobio Nagradu nemačkih muzičkih kritičara, a 2001. bio je nominovan za nagradu *Gremi* za tri CD-a sa delima Rimskog-Korsakova izvedenih sa Simfonijskim orkestrom Radio Berlina.

Jermenski violončelista **Narek Haknazarjan** rođen je u Jerevanu, u porodici muzičara: njegov otac je violinista, a majka pijanistkinja. Pod mentorstvom Rostropoviča, Haknazarjan je diplomirao na Muzičkom konzervatorijumu Nove Engleske 2011. godine, gde je studirao u klasi Lorensa Lesera. Pre toga je bio student Moskovskog konzervatorijuma i Muzičke škole Sajat-Nova u Jerevanu. Haknazarjan je dobitnik stipendija Fondacije *Rostropovič* i Ruskog fonda za scenske umetnosti. Dobitnik je prve nagrade na Međunarodnom takmičenju *Aram Hačaturijan* u Jermeniji, 2006. godine i prvog mesta na Međunarodnom takmičenju mladih gudača *Džohansen* 2006. godine. Kao dobitnik Prve nagrade na Međunarodnim audicijama mladih koncertnih umetnika 2008. godine, Haknazarjan je održao svoje prve nastupe u Vašingtonu i Karnegi Holu.

Nakon osvajanja prve nagrade i zlatne medalje za violončelo na 14. međunarodnom takmičenju *Čajkovski* 2011. godine, sa svoje 22 godine, Narek Haknazarjan je nastupao sa većinom najpoznatijih svetskih orkestara i stekao svetsku reputaciju kao jedan od najboljih violončelista svoje generacije. Od 2014–2016. godine, učestvovao je u prestižnom programu BBC-a *Umetnici nove generacije*, a 2016. je prvi put nastupio na festivalu *BBC Proms*.

Haknazarjan je nastupao sa orkestrima kao što su Pariski orkestar, Londonski simfonijski orkestar, simfonijski orkestri iz Čikaga i Sidneja, Roterdamska i Češka filharmonija, Simfonijski orkestar radiotelevizije iz Frankfurta, Simfonijski orkestar Japanske radiotelevizije, Seulska filharmonija, kao i sa dirigentima poput Gergijeva, Hruše, Kopmana, N. Jarvija, Pletnjova, Slatkina, Sokijeva, Robertsona, i Belohlaveka. Imao je veoma uspešan debi sa Losanđeleskom filharmonijom u amfiteatru *Holivud Boul* 2015. godine, a iste godine je išao na turneju po Španiji sa Simfonijskim orkestrom Zapadnonemačke radiotelevizije.

Kao kamerni muzičar i resitalista, Haknazarjan je nastupao u dvoranama kao što su *Koncertgebau* u Amsterdamu, *Sala Plejel* u Parizu, *Vigmor Hol*, berlinski i bečki *Koncerthaus*, *Ođi Hol* u Tokiju, Šangajska koncertna dvorana, Karnegi Hol, Džordan Hol (Boston), kao i na festivalima Meklenburg-Forpomern, *Betovenfest* u Bonu, Ravinija, Aspen, Pjatigorski, Mikeli, Paul Kasals, Lucern, Verbije i mnogim drugim.

Najvažniji angažmani u sezoni 2016/17. bili su prvi nastupi sa Kraljevskom filharmonijom iz Stokholma, Orkestrom *Koncerthausa* iz Berlina, Holandskom filharmonijom, Simfonijskim orkestrom Jute, Orkestrom Operskog pozorišta iz Rima, Minhenskim kamernim orkestrom, Esenskom filharmonijom, kao i povratak saradnji sa Filharmonijom Bi-Bi-Sija, Novozelandskim simfonijskim orkestrom, Orkestrom Toskane i ponovno učešće na varšavskom *Uskršnjem festivalu*. Resitale je držao u Londonu, Luganu i Ajndhovenu a tokom leta 2017. je ostvario turneje po jugoistočnoj Aziji: Tajpeju, Seulu, Kjotu i Tokiju.

Narek Haknazarjan svira na violončelu Đuzepea Gvarnerija iz 1707. godine, a koristi gudalo Fransoa Turta.

Akademski hor *Collegium Musicum* osnovan je 1971. godine na inicijativu profesora Vojislava Ilića i čine ga studentkinje Fakulteta muzičke umetnosti u Beogradu. Od osnivanja, dirigent hora je bila Darinka Matić Marović, profesor emeritus Univerziteta umetnosti u Beogradu, a od 1999. i Dragana Jovanović, docent na Katedri za dirigovanje FMU u Beogradu. Od 1971. do danas, preko 300 studentkinja FMU bile su članice ovog ansambla.

Collegium Musicum je jedan od najeminentnijih horova u Srbiji. Do sada je održao preko 3000 koncerata širom zemlje i sveta: Španija, Portugalija, Francuska, Belgija, Engleska, Irska, Norveška, Švedska, Nemačka, Austrija, Poljska, Češka, Slovačka, Mađarska, Rumunija, Bugarska, Italija, Slovenija, Hrvatska, BiH, Makedonija, Crna Gora, Grčka, Kipar, Turska, Pakistan, Avganistan, Iran, Indija, Mongolija, Kina, Tajvan, Južna Koreja, Rusija, Belorusija, Ukrajina, Litvanija, Letonija, Estonija, Argentina, Brazil, Ekvador, Meksiko, Kuba i SAD.

Repertoar hora obuhvata dela kompozitora različitih stilskih epoha, od rane muzike do savremenog stvaralaštva. Visok profesionalni nivo i kreativnost ovog ansambla inspirisala je mnoge kompozitore da mu posvete svoja dela. U punih 46 godina postojanja hor je ostvario preko 200 premijernih izvođenja. Hor je učestvovao u realizaciji mnogih važnih kulturnih događaja u zemlji i regionu, kao i u projektima izvođenja većeg broja vokalno-instrumentalnih dela sarađujući sa Beogradskom filharmonijom, Simfonijskim orkestrom RTS-a, *Gudačima Svetog Đorđa*, Beogradskim gudačkim orkestrom *Dušan Skovran*, Niškim simfonijskim orkestrom, Crnogorskim simfonijskim orkestrom, Simfonijskim orkestrom FMU i Simfonijskim orkestrom Muzičke akademije u Banja Luci i dirigentima Zubinom Mehtom, Emilom Tabakovim, Urošem Lajovicem, Enom Šaom, Frančeskom La Vekijom, Bojanom Sudićem... Poslednjih godina, ansambl sa posebnom pažnjom razvija vizuelno-scenski identitet u horskom izvođaštvu te je ostvario i nekoliko koncerata-performansa.

Akademski hor *Collegium Musicum* dobitnik je brojnih priznanja i nagrada, kako u Srbiji, tako i u inostranstvu od kojih se mogu izdvojiti takmičenja u Arecu, Langolenu, Korku, Pekingu, zatim Nagrada Britanske nacionalne radio televizije BBC, specijalna nagrada za najbolji hor i dirigenta festivala Poljske nacionalne radio televizije, kao i Zlatna medalja na Internacionalnom horskom festivalu u Karnegi Holu.

Akademski hor *Collegium Musicum* učestvovao je na svim značajnijim festivalima u Srbiji, ali i na prestižnim festivalima u inostranstvu među kojima se izdvajaju oni u Gentu, Berlinu, Pragu, Brnu, Varni, Bukureštu, Tulonu, Nansiju, Palermu, Trstu, Delfima, Lefkadi, Kardici, Atalandi, Kastoriji, Solunu, Krfu i Atini, Moskvi, Petrogradu, Puebli, Havani, Buenos Ajresu i dr.

Akademski hor *Collegium musicum* ostvario je trajne snimke za Radioteleviziju Srbije, Nacionalni radio Norveške, Italijansku nacionalnu radioteleviziju (RAI), RTV Meksiko i druge. Neka od remek dela horske umetnosti ostala su trajno zabeležena na audio-izdanjima *Hiljaditi koncert Kolegijum muzikuma*, *Boje i zvuci Balkana* i *Sirene*, dok najnoviji projekat *Tri zvuka Mokranjca* predstavlja prvo integralno zvučno izdanje *Rukoveti* Stevana Stojanovića Mokranjca transkribovanih iz pera Vojislava Ilića.